

Orre

Orren hör hemma i öppna och halvöppna marker, men häckar ändå sparsamt i anslutning till sammanhängande skogsmark. Den finns över i stort sett hela landet utom i jordbruksbygder och på kalfjället. Populationen fluktuerar liksom andra skogshöns på grund av bland annat väderlek och antalet rovdjur, men sett över en längre tid har arten minskat avsevärt, i åtminstone i södra Sverige. I norra Sverige ökade den i samband med att 1960- och 70-talens stora hyggen togs upp. Stannfågel.

Rödlistestatus 2015: Livskraftig (LC)

Populationsutveckling:

1980–2012: minskning 57 %

2001–2012: ökning 21 %

Fågeldirektivet: bilaga 1

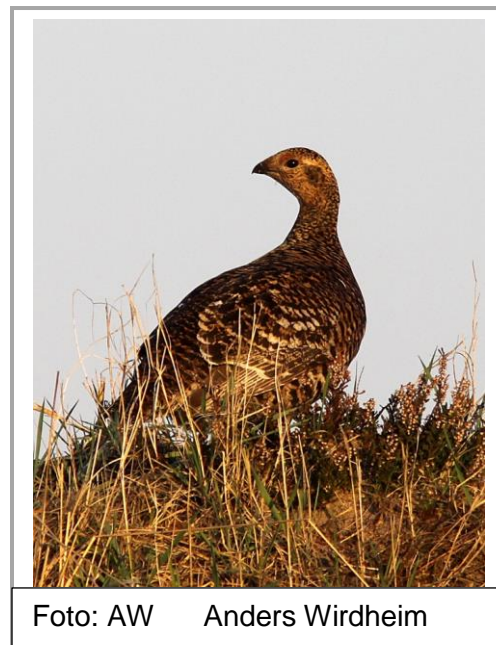

Foto: AW Anders Wirdheim

Häckningsperiod: 1 mars – 31 augusti

Ekologiska krav

Orren föredrar tidiga successioner och är den av skogshönsen som föredrar de mest öppna miljöerna. Viktiga miljöer för de vuxna orrarna är öppna eller halvöppna marker, oftast med rikt inslag av olika ris eller buskar. De utnyttjar också stubbåkrar eller annan jordbruksmark i anslutning till förekomster på mossar och i skog. Den undviker tät skog. Arten förekommer visserligen alltid i anslutning till områden med sammanhängande skogsmark, men främst i områden med gott om öppna myrar, myrkomplex, högmossar eller hyggen. I södra Sverige är hyggesfasen så kortvarig att hyggena har begränsad betydelse för orrarna. Den föredrar stora och öppna hyggen med rikt uppslag av björk, och har därför missgynnats av att hyggesstorleken minskat och att fler träd lämnas kvar som naturhänsyn. Arten förekommer, men starkt minskande också i skärgårdsområden där det finns öar med hedvegetation och yngre björkskog. I fjälltrakterna förekommer den upp i fjällbjörkskogen.

Orren fanns förr talrikt på ljunghedar och brandfält, liksom i glesa skogar som var präglade av dimensionsavverkning och skogsbyte.

Orren spelar på våren på en gemensam lekplats, som är belägen på en myr, hygge, sjöis, åker eller annan öppen plats. Många lekplatser används under många år, men andra nyttjas kortvarigt medan miljön är lämplig. Spelet pågår huvudsakligen under perioden mars–maj, men intensivast under veckorna omkring 1 maj. Orrspel kan annars höras under större delen av året utom under hösten.

Boet läggs oftast på ett hygge eller nära en myr. Liksom hos övriga skogshöns är god tillgång till insekter mycket viktig för kycklingarnas överlevnad. Under kycklingarnas första tid uppehåller sig kullarna ofta i kanten av myrar, vid bäckar eller på andra insektsrika platser.

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

De vuxna orrarna lever av skott och andra växtdelar av vedartade ris, buskar eller träd. Blåbärsblommor är en viktig komponent under våren. Under vintern är björkknoppar viktig diet. Orrarna födosöker då både från marken i låga björkar och sittande uppe i större björkar. Under hösten och vintern kan de också äta spannmål på åkermark.

Stannfågel, men rör sig inom ett stort hemområde på tiotals km². Orren behöver större av lämpligt habitat samlat på landskapsnivå. Studier tyder på ett minimikrav av 20 hektar för ensamma tuppar och 90 hektar för orrlekar. På landskapsnivå krävs en andel av gynnsamt habitat på 10-15 % för enstaka tuppar och ca 25% för orrlekar¹. Under en kritisk storlek börjar tupparna solitärspela. Hos orren verkar denna ligga på² ca 1 hona / km²

Hänsyn vid skogsbruksåtgärder

I södra Sverige finns regioner med särskilda behov där det kan behövas åtgärder över större arealer, t.ex. i myrmosaiker. Åtgärderna bör riktas mot åtgärder i tidiga successionsstadier, eftersom detta gynnar orren.

- Undvik avverkning inom 200 m från lekplatser under perioden 1 mars–31 maj.
- Plantera färre antal granplantor/ha. Genom att plantera 1500 plantor/ha blir det upp till 20% självföryngrad björk i beståndet, vilket gynnar orre³.
- Spara rikligt med björk, vid alla skogsbruksåtgärder, vilket gynnar orre, dalripa med flera arter.
- Lämna 20 meter kantzon av gran och lövträd mot sumpskogar och myrar. Lämna 30 meter kantzon av gran och lövträd mot sjöar och större vattendrag. Lämna funktionella kantzoner av gran och lövträd mot bäckar.

Skogsvårdslagen säger

- Avverkning eller skogsvårdsåtgärder får inte ske på skogliga impediment >0,1 hektar (SVL 13a §).
- Lämna funktionella skyddszoner med träd och buskar mot hänsynskrävande miljöer, som bäckar, raviner, myrar och sumpskogar, boträd (rovfågelsbon), kulturmiljöer m.m. (SKSFS 7:21).
- Lämna en skyddszon utmed sjöar, vattendrag, kulturmiljöer eller mot öppen jordbruksmark oplanterad eller planterad med löv (SKSFS 7:22).

Indikator på skyddsvärd skog

Arten indikerar förekomst av stora moss/myrkomplex och finns i sådan skog som kännetecknas av en mångfald i detta avseende.

¹ Landskapet styr orren; Angelstam, Skogsvilt III : vilt och landskap i förändring. 2004. Sida: 177-182

² (Höglund & Stöhr 1998 J. Avian Biol 28: 184-187).

³ http://www.slu.se/Global/externwebben/centrumbildningar-projekt/futureforests/Skog_och_framtid_nr%202_2015_low.pdf s.24

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

Regional tillämpning

Orren är ojämnt spridd över landet och 80 % av populationen finns i Norrlandslänen. Populationen är betydligt svagare i södra Sverige och det är motiverat att ta noggrannare hänsyn där och i synnerhet i Blekinge, Halland och Skåne län..

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten

- En åtgärd som kan gynna orren, liksom dalripa och flera andra arter, är att spara rikligt med björk vid röjning. Särskilt utmed skogsbilvägar, i kanten mot bäckar eller myrar eller mot jordbruksmark.
- Plantera inte igen inägor, skogslyckor eller andra öppna/halvöppna ytor i eller intill skogsmark.

Lästips

Artfakta för orre. ArtDatabankens webbplats, <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/102613>.

Angelstam, Per & Ringaby, Eric 1987. Lär känna orren. Svenska jägareförbundet, Stockholm.